

INTERVENTIE

De Grondwet zou met die twee artikelen en de daarop te baseren verdere wetgeving dus een grote en noodzakelijke stap vooruit zijn. Dat is juist voor Nederland van uitzonderlijk belang, omdat wij voor de troepen uit lopen als het gaat om liberalisering en privatisering van zelfs die diensten van algemeen belang die elders in Europa nog puur publiek zijn, zoals de gezondheidszorg en de arbeidsvoorziening. Ook op andere manieren geeft de Grondwet meer ruimte voor subsidiariteit, zodat de doorgeschoten regelzucht vanuit Brussel kan worden beteugeld.

Misschien komt het omdat ik minder met navelstaren en meer met de dagelijkse Europese praktijk van interne markt en mededingingsbeleid bezig ben, maar de slordige oppervlakkige beoordeling van de verdragswijziging en het daaraan gekoppelde negatieve stemadvies aan alle PvdA-leden, alsmede de volstrekte desinteresse voor wat sociaal-democraten in het Europees Parlement doen met deze en andere thema's uit het beginselprogramma, heeft mij pijn gedaan. Met zulke partijvrienden heb je geen (SP-)vijanden van Europa meer nodig!

Het ergste is dat als gevolg van dit soort kortzichtige stemmingmakerij van linkse mensen tegen de Grondwet, de echte marktfundamentalisten die Europa puur als economisch samenwerkingsproject zien, de lachende derde zijn. Zij zullen munt slaan uit de impasse in de pogingen om die Europese markt sociaal en politiek in te kaderen. De verdragsbepalingen over interne markt en mededinging hadden we immers al en die zullen hun autoriteit en voorsprong alleen maar vergroten. Het bindende Handvest Grondrechten in deel II van de Grondwet en de zwaar bevochten vernieuwingen zoals art. III-122 zijn we nu voorlopig kwijt — precies wat de neoliberalen willen. Lees *The Economist* en de *Financial Times* er maar op na. Bolkestein en zijn geestverwanten lachen in hun vuistje.

IEKE VAN DEN BURG
Lid Europees Parlement PvdA

Een nuchtere stem

Twee weken voor het referendum vroeg een partijgenoot naar mijn opvatting over de Europese Grondwet. Ik bekende hem dat ik het haast niet durfde te zeggen, maar dat ik overwoog tegen te stemmen. Tot mijn opluchting reageerde hij niet verontwaardigd of verbolgen, maar vertrouwde hij mij toe dat hij zelf ook tegen was.

In mijn omgeving zijn er meer tegenstemmers. En allemaal voldoen ze niet aan het gangbare profiel. Het merendeel is hoog opgeleid, woont niet in een achterstandswijk, heeft geen proteststem tegen het kabinet uitgebracht en is voor Europese samenwerking. Hoe komt het dat deze neestemmers zo weinig van zich hebben laten horen?

Als ik van mijzelf uitga is de belangrijkste reden dat het *not done* was om tegen te zijn. Je voelde je een beetje een spelbreker als je nu nog dwars ging liggen, terwijl er door zo veel land- en partijgenoten zo hard aan het uiteindelijke resultaat was gewerkt. Hoe kun je 'nee' stemmen als je eigen partij voor is en talloze partijgenoten zich de benen uit het lijf lopen om burgers over de streep te trekken om 'ja' te zeggen?

Een tweede belangrijke reden is dat veel tegenstemmers niet het gevoel hadden dat de voorstanders geïnteresseerd waren in het *waarom* van hun afwijzing. Volgens onze eigen campagnefilms waren de enige vragen die ertoe deden: wat regelt het grondwettelijk verdrag anders dan de huidige verdragen en vinden we dat een verbetering of een verslechtering?

Daarmee werden allerlei vragen waar mensen zich zorgen over maken (wat betekent het als er binnen een gemeenschappelijke markt grote verschillen in welvaart en arbeidskosten bestaan? Hebben we voldoende vertrouwen in het democratisch gehalte van alle nieuw toegetreden en nog toe te treden lidstaten?) buiten de orde geplaatst. Dat waren vragen die bij andere gelegenheden gesteld hadden moeten worden: bij het Verdrag van Maastricht of de uitbreiding van de EU. Het punt is alleen dat bij die gelegenheden geen vragen gesteld konden worden. Formeel ging het

INTERVENTIE

referendum alleen over de tekst van het grondwettelijk verdrag als zodanig. Maar het grondwettelijk verdrag is niet alleen een tekst. Het vormt ook het sluitstuk van een ontwikkeling die de EU de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Over die ontwikkeling hebben mensen zich nooit kunnen uitspreken. Daarom is het logisch dat het grondwettelijk verdrag mede daarop wordt beoordeeld. Daar is niets oneigenlijks aan.

Er is nog nooit zoveel over Europa gesproken als in de afgelopen weken. Dat is winst. Binnen alle politieke partijen was Europa het hartelapje van een aantal deskundigen geworden. Gewone parlementariërs konden de discussie al nauwelijks volgen, laat staan gewone burgers. Maar voorzover er over Europa is gesproken was het vooral een defensief debat. De campagne van de PvdA was een verademing vergeleken met de hel en verdoemenis die volgens sommige leden van het kabinet het gevolg van een 'nee' zouden zijn. Maar ook het eerlijke verhaal van mijn eigen partij beperkte zich tot het benoemen van 'de voordelen van de Grondwet ten opzichte van de huidige situatie'.

De echte discussie moet wat mij betreft nog beginnen: waar is Europa voor nodig en wat zijn de voor- en nadelen van verdere integratie? Bij die discussie hoort bevolegheid, maar ook nuchterheid. Oost-Europa heeft er, na decennia van onderdrukking, recht op om gesteund te worden in een ontwikkeling naar politieke democratie en economische welvaart. Los van de morele plicht die we daartoe hebben worden we daar op den duur ook zelf beter van. Maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat dit op korte termijn druk zet op de werkgelegenheid en de loonkosten in ons eigen land.

6 Er is, zeker op korte termijn, niet steeds sprake van een win-win-situatie. Laten we dan ook niet doen alsof. En laten we zeker de mensen die bezwaren zien niet afserveren als mensen die nationalistisch zijn, die niet weten waar het over gaat of die niet verder kunnen kijken dan het einde van hun eigen straat. De neestemmers die ik ken verdienen beter.

MARIJKE LINTHORST
Redactielid s&d

Helpt Lafontaine de SPD?

Terwijl Labour-leider Tony Blair verzwakt, maar wel (opnieuw) als winnaar uit de Britse verkiezingen tevoorschijn is gekomen, staat zijn SPD-collega Gerhard Schröder er aanzienlijk slechter voor. Schröder koos, na het electorale échec van zijn partij in de deelstaat Noordrijn-Westfalen (verkiezingen die oppositiepartij CDU tevens de absolute meerderheid in de Bondsraad bezorgden) voor een vlucht naar voren: hij kondigde vervroegde landelijke verkiezingen aan.

De coalitie van SPD en Groenen heeft een nieuw mandaat van de kiezers nodig, zo motiveerde hij zijn beslissing. Maar die heeft zulke merkwaardige consequenties (Schröder moet begin juli in de Bondsdag om een motie van wantrouwen gaan bedelen) en sorteert zulke onbedoelde effecten (oplopende ruzies tussen de coalitiepartners, verwarring in de SPD) dat de positie van de Duitse minister-president nog verder is verzwakt. De CDU loopt zich intussen warm om, samen met de FDP, de regeringsmacht over te nemen. Ze heeft de rijen rond lijsttrekker Angela Merkel gesloten en zal met een gematigd programma, zonder al te scherpe rechtse kantjes, de verkiezingen ingaan.

En alsof de ellende voor de SPD al niet groot genoeg is, dreigt ze ook ter linkerzijde electorale concurrentie te krijgen. De WASG (een kleine partij van traditionele vakbondsbestuurders in het Roergebied, die in mei in Noordrijn-Westfalen een paar procent van de stemmen vergaarde) en de in Oost-Duitsland gewortelde, links-populistische PDS (die bij de vorige Bondsdagverkiezingen de kiesdrempel van 5% niet haalde) willen gaan samenwerken. Dat kan de SPD nog meer stemmen gaan kosten, zeker als het nieuwe samenwerkingsverband de actieve steun zou krijgen van oud-SPD-leider en oud-minister van Financiën Oskar Lafontaine, die zijn partij eind mei demonstratief verliet.

Een extra tegenslag voor de Duitse sociaaldemocraten dus. Of is deze linkse verdeeldheid — ook voor de SPD zelf — minder erg dan ze op het eerste gezicht lijkt? Dat is de mening van de Duitse politicoloog Franz Walter. Als SPD-kenner